

การบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและแนวคิดการท่องเที่ยว เพื่อสนับสนุนคนยากจนเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

Integration of sufficiency economy and pro poor tourism for sustainable tourism development

บทความวิชาการ

จิรภัทร เลขะกุล^{1*} เฉลิมเกียรติ เฟื่องแก้ว² อธิป จันทรสุริย์³
Jirapat Lekhakula^{1*} Chalermkiart Feongkaew² Athip Jansuri³

^{*1}Independent Scholar in tourism and air transportation

^{2,3}นักวิชาการอิสระสาขาการท่องเที่ยวและการขนส่งทางอากาศ

^{2,3} Department of Hospitality Industry and Tourism Management, Graduate School, Kasem Bundit University.

^{2,3} สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมบริการและการท่องเที่ยว บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

Corresponding author. Email: megaton2517@gmail.com

Article Info

Received: May 27, 2020

Revised: Dec 18, 2020

Accepted: Dec 24, 2020

บทคัดย่อ

ปัจจุบันปัญหาความยากจนเป็นประเด็นสำคัญที่ทุก ๆ ประเทศในโลกให้ความสนใจ ดังจะเห็นได้จากเป้าหมายของการพัฒนาของประเทศต่าง ๆ นั้นมักจะมีประเด็นในเรื่องของการบรรเทาความยากจนเป็นสาระสำคัญรวมอยู่ด้วย ทั้งนี้ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการบรรเทาความยากจนของประเทศไทย การท่องเที่ยวจึงถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างรายได้ที่สำคัญในการสร้างรายได้ให้กับประเทศ และเป็นกลไกที่สามารถกระจายผลประโยชน์ในด้านต่าง ๆ ที่เกิดจากการท่องเที่ยวไปสู่คนยากจนโดยตรง บทความชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอองค์ความรู้ที่เกิดจากการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและแนวคิดการท่องเที่ยวเพื่อสนับสนุนคนยากจนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรในแหล่งท่องเที่ยว ให้มีวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นด้วยการเพิ่มศักยภาพในการพึ่งพาตนเองให้กับชุมชนที่มีปัญหาในเรื่องของการขาดแคลนปัจจัยการผลิตและปัจจัยการยังชีพที่เหมาะสม ด้วยการใช้การเกษตรทฤษฎีใหม่ภายใต้แนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจแบบพอเพียง อันเป็นแนวทางในการบริหารจัดการที่ดินและน้ำเพื่อการเกษตรในที่ดินขนาดเล็กให้เกิดประโยชน์สูงสุด มาช่วยเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัวที่กำลังประสบปัญหาดังกล่าวให้ได้มีเวลาว่างและสามารถใช้เวลาในการเข้าร่วมโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวที่จัดขึ้นโดยรัฐบาล อันจะนำไปสู่ความเข้าใจในหลักการดำเนินงานของการจัดการการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นภายในชุมชน ตลอดจนการมีส่วนร่วม และการให้ความร่วมมือของคนในชุมชนเพื่อพัฒนาชุมชนให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพ โดยที่แต่ละชุมชนนั้นต่างก็สามารถที่จะพึ่งพาตนเองอันสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ที่มีเป้าหมายให้ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้วด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

คำสำคัญ: เศรษฐกิจพอเพียง การท่องเที่ยวเพื่อคนยากจน การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

Abstract

A poverty is the top issue around the world, and poverty alleviation is usually included in the country's sustainable development goals as priority. In order to achieve this goal, tourism is currently becoming the main issue to discuss because it is a potential tool to generate growth in aggregate revenues of a country, which consequently distributed to the poor. This article does emphasis on the integration of new theory of Sufficiency Economy Philosophy (SEP) and Pro-Poor Tourism (PPT) to improve people's quality of life in the tourist attractions and have better livelihood by efficiently utilizing their land and water resources. This could lead to an understanding of community-based tourism management as well as the engagement and cooperation of its people to develop the tourism attraction to reach its maximum capacity. Each community has their own capability for self-reliance, which is in line with the vision of Thailand's 20-year National Strategy, aiming the country to be stable, prosperous and sustainable as a developed country.

Keywords: sufficiency economy; pro poor tourism; sustainable tourism development

บทนำ

ปัจจุบันปัญหาความยากจนเป็นประเด็นที่ทั่วโลกต่างให้ความสนใจตลอดระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมาจะเห็นได้จากเป้าหมายของการพัฒนาอย่างยั่งยืนของสหประชาชาติ ที่ได้ให้ความสำคัญกับประเด็นของการบรรเทาความยากจนที่บรรจุอยู่ในเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน 17 ประการของสหประชาชาติเพื่อโลกอนาคต (United Nation, 2019) อีกทั้งยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2560 ของประเทศไทยที่มีเป้าหมายในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ประเด็นในเรื่องของการบรรเทาความยากจนก็ได้ถูกบรรจุเป็นสาระสำคัญด้วยเช่นกันเนื่องจากภาคการท่องเที่ยวของประเทศไทยเป็นภาคที่สร้างรายได้ให้กับประเทศไทย และถูกนำมาเป็นเครื่องมือเพื่อใช้ในการลดความเหลื่อมล้ำและกระจายรายได้ที่สำคัญของประเทศโดยผ่านกลไกทางเศรษฐกิจ (Office of the Permanent Secretary, 2019) ซึ่งประกอบด้วย การใช้จ่ายทางตรง (direct spending) ของนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาในประเทศให้กับภาคธุรกิจที่อยู่ในห่วงโซ่อุปทานและห่วงโซ่คุณค่าการท่องเที่ยว (tourism value chain) ก่อให้เกิดผลกระทบทางตรง (direct contribution) และผลกระทบทางอ้อม (indirect contribution) ต่อระบบเศรษฐกิจ ที่อยู่ในรูปของการลงทุนในภาคการท่องเที่ยวของภาครัฐบาลและเอกชน อันจะนำไปสู่ผลกระทบแบบชักนำ (induce contribution) ที่อยู่ในรูปของการจ้างงาน อันก่อให้เกิด ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (gross domestic product: GDP) ซึ่งจีดีพี ที่เพิ่มขึ้นนี้มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนในประเทศให้ดียิ่งขึ้น (Var & Kim, 1990) แต่เนื่องจากปัจจุบันในประเทศไทยยังมีประชากรที่ประสบปัญหาความยากจนอยู่เป็นจำนวนมาก อีกทั้งปัญหาความยากจนนี้เป็นปัญหาที่สะสมมาเป็นเวลานาน (Office of the National Economic and Social

Development Board, 2018) จนส่งผลให้คุณภาพชีวิตของประชากรที่มีความยากจนนั้นอยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ และกลายเป็นผู้ด้อยโอกาสในสังคมทั้งทางด้าน วัตถุ จิตใจ สุขภาพและความปลอดภัย ซึ่งส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตรวมถึงการขาดโอกาสทางการศึกษา จนส่งผลให้ประชากรที่ยากจนเหล่านั้นขาดความรู้และความเข้าใจ ในเรื่องของการท่องเที่ยวที่มีการขยายตัวอย่างรวดเร็วในชุมชนที่จะส่งผลทั้งทางตรงและทางอ้อม ต่อคนยากจนที่อาศัยอยู่ในแหล่งท่องเที่ยว จนกลายเป็นอุปสรรคที่สำคัญในการใช้การท่องเที่ยวเพื่อเป็นเครื่องมือในการลดความเหลื่อมล้ำและพัฒนาประเทศประเทศเป็นอย่างยิ่ง

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ในการนำเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาการขาดความร่วมมือในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนอันเนื่องมาจากปัญหาความยากจนของประชากรในแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่เป็นเวลานานและทวีความรุนแรงมากขึ้นตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ด้วยองค์ความรู้ที่เกิดจากการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (philosophy of sufficiency economy) และ แนวคิดการท่องเที่ยวเพื่อสนับสนุนคนยากจน (pro poor tourism) โดยผู้เขียนได้ทำการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องของ แนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แนวคิดการท่องเที่ยวเพื่อสนับสนุนคนยากจน แนวคิดการเกษตรทฤษฎีใหม่ ตลอดจนงานวิจัยต่าง ๆ โดยองค์ความรู้ดังกล่าวนี้จะมุ่งเน้นที่การพัฒนาคนในชุมชนด้วยการให้โอกาสทางการศึกษา ควบคู่ไปกับการใช้แนวคิดการเกษตรทฤษฎีใหม่เพื่อให้คนในชุมชนสามารถใช้ประโยชน์จากที่ดินที่มีอยู่เพียงเล็กน้อยได้อย่างเต็มที่ จนสามารถพึ่งพาตนเองได้ในระยะเริ่มแรก และพัฒนาไปจนสู่การพึ่งพิงกันและกันจากการสร้างเครือข่ายตั้งแต่ระดับชุมชนขึ้นไปจนถึงระดับประเทศ เพื่อให้หลุดพ้นจากวงจรของความยากจนในเบื้องต้นและสามารถนำไปสู่ความร่วมมือในการพัฒนาการท่องเที่ยวของคนในชุมชน และพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืนอันเป็นกุญแจสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว อีกทั้งยังเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันให้กับชุมชนท่องเที่ยวกับประเทศอันจะสอดคล้องวิสัยทัศน์ของยุทธศาสตร์ชาติปี พ.ศ. 2561 ถึง พ.ศ. 2580 ที่มีเป้าหมายให้ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง” (Office of Secretary of National Strategy Board, 2017)

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Philosophy of Sufficiency Economy)

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวพระราชดำริ ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชบรมนาถบพิตร ที่ได้ทรงพระราชทาน แนวคิดที่ตั้งอยู่บนรากฐานของวัฒนธรรมไทย ที่ประชาชนในทุกระดับของประเทศสามารถนำไปปรับใช้ในการดำรงชีวิต ตลอดจนถึงแนวทางในการพัฒนาและบริหารประเทศให้เป็นไปในทางสายกลาง และมีความทันสมัยในยุคปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (Chaipattana Foundation, 2016) ควบคู่ไปกับความเป็นสากล โดยองค์ประกอบของเศรษฐกิจพอเพียงนั้น ได้แก่ 1) ความพอประมาณ 2) ความมีเหตุผล และ 3) การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ซึ่งความพอประมาณนั้นหมายถึงความพอดีที่ไม่น้อยเกินไป และไม่มากเกินไปโดยตั้งอยู่ในหลักการที่ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น สำหรับความมีเหตุผลนั้น ได้แก่ การตัดสินใจในระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องอยู่บนหลักการของเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุ และปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ ซึ่งการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีนั้นหมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงจาก

ปัจจัยภายนอกที่ไม่สามารถควบคุมได้ซึ่งพร้อมจะเกิดขึ้นตลอดเวลาควบคู่ไปกับการคำนึงถึงความเป็นไปได้ของภาวะการณ์ต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต (Panpiemras, 2006) โดยที่หลักการทั้งสามข้อนี้จะต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขด้านความรู้และเงื่อนไขด้านคุณธรรม โดยที่เงื่อนไขด้านความรู้นี้จะประกอบด้วยความรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องรอบด้าน พร้อมทั้งนำเอาความรู้เหล่านั้นมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและผู้อื่นด้วยความรอบคอบ และสำหรับเงื่อนไขด้านคุณธรรมนั้น เป็นเงื่อนไขที่มนุษย์ทุกคนพึงมีอันประกอบด้วยความตระหนักในความถูกต้อง และความซื่อสัตย์สุจริตควบคู่ไปกับความอดทน และมีความพากเพียรประกอบกับการใช้สติปัญญาในการดำรงชีวิต (Office of the National Economic and Social Development Board, 2007)

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่องที่ใกล้ตัว และสามารถนำไปปรับใช้ได้กับทุกสถานการณ์และทุก ๆ บริบทของสังคม โดยเริ่มจากการเข้าใจตัวเองซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดเป็นอันดับแรก แล้วต่อจากนั้นค่อยเข้าใจปัจจัยภายนอกที่อันอาจส่งผลกระทบมายังตัวเราด้วยเช่นกัน ทั้งนี้จะต้องควบคู่ไปกับการบริหารความเสี่ยงโดยจะต้องบริหารความเสี่ยงให้อยู่ในระดับที่เรายอมรับได้ ซึ่งนั่นก็หมายถึงการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับตนเองให้พร้อมที่จะเผชิญภาวะการณ์ภายนอกที่อาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา ดังนั้นการใช้เศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นเรื่องของปัจเจกบุคคลที่ทำความเข้าใจตนเองก่อนแล้วจึงนำปรัชญามาปรับใช้ ซึ่งถ้าหากผู้ใช้เข้าใจตนเองได้ถูกต้อง มีความอดทน พากเพียร และอดออม ก็จะนำมาซึ่งความสามารถในการพึ่งพาตนเองได้ในเบื้องต้น (Watanachai, 2012)

แนวคิดการท่องเที่ยวเพื่อคนยากจน (Pro Poor Tourism)

ความหมายของแนวคิดการท่องเที่ยวเพื่อคนยากจน

แนวคิดการท่องเที่ยวเพื่อคนยากจนนั้นมีจุดเริ่มต้นมาจากแนวคิดการพัฒนาย่างยั่งยืนโดยการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนนั้นจะมุ่งเน้นที่การพัฒนาการท่องเที่ยว เพื่อการอนุรักษ์และคงรักษาไว้ของสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมและธรรมชาติในขณะที่แนวคิดการท่องเที่ยวเพื่อคนยากจนนั้นจะมุ่งเน้นที่การนำการท่องเที่ยว มาใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้เกิดประโยชน์โดยตรงกับคนยากจน โดยที่แนวคิดการท่องเที่ยวส่วนคนยากจนนั้นไม่ได้มุ่งเน้นไปที่การขยายขนาดของการท่องเที่ยวแต่จะให้ความสำคัญในเรื่องของการจัดการและการร่วมมือกันอย่างมีประสิทธิภาพระหว่างผู้มีส่วนได้เสียของการท่องเที่ยวในชุมชนนั้นเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนโดยให้เกิดประโยชน์ทั้ง 3 ด้านโดยตรงกับคนยากจน (Ashley, Roe & Goodwin, 2001) โดยที่ผลประโยชน์สำคัญสามด้านนั้น ได้แก่

1. ผลทางด้านเศรษฐกิจ (economic benefits) โดยการท่องเที่ยวนำมาซึ่งรายได้และการจ้างงานของคนในท้องถิ่นที่เพิ่มขึ้น และนำไปสู่การพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของชุมชนท่องเที่ยว
2. ผลทางด้านชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น (non-financial livelihood) การท่องเที่ยวนำมาซึ่งความเจริญของสาธารณูปโภคและอาคารบ้านเรือนที่รองรับจำนวน และขนาดของนักท่องเที่ยวที่เพิ่มมากขึ้น
3. ผลทางด้านนโยบายการวางแผนและการมีส่วนร่วม (participation and partnership) เป็นการวางแผนการจัดการการท่องเที่ยวโดยให้ความสำคัญการสอดประสานระหว่างภาคต่าง ๆ รวมไปถึงการเปิดโอกาสทางธุรกิจการท่องเที่ยวและเสริมสร้างความสามารถในการตัดสินใจด้านธุรกิจท่องเที่ยว

ความหมายของคนยากจน

เมื่อพิจารณาความหมายของคำว่าคนยากจนให้ครอบคลุมในทุก ๆ ด้านไม่ว่าจะเป็นในด้านของรายได้ที่ต่ำกว่าเกณฑ์ การด้อยโอกาสในด้านต่าง ๆ ทางสังคมการเมือง วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม สามารถแบ่งประเภทของความยากจนได้เป็นสองประเภทดังนี้ (Holden, 2013)

1. ความยากจนเชิงสัมบูรณ์ (absolute poverty) หมายถึง บุคคลที่อยู่ในภาวะทุพภาวะโภชนาการ และขาดสุขอนามัยที่ดี ตลอดไปจนถึงขาดแคลนเครื่องนุ่งห่มและที่อยู่อาศัยที่มีคุณภาพที่สามารถให้ความปลอดภัยแก่ชีวิตและทรัพย์สินของตนเองได้ (UNDP, 1995)

2. ความยากจนเชิงสัมพัทธ์ (relative poverty) หมายถึงผู้ที่ถูกกีดกันจากสังคม อันเนื่องมาจากการด้อยความสามารถในการดำรงชีวิตเสมือนเหมือนกับบุคคลอื่น ๆ ในสังคมที่บุคคลเหล่านั้นใช้ชีวิตประจำวันโดยที่บุคคลเหล่านั้นไม่สามารถร่วมกิจกรรมสันตนาการตลอดจนไม่สามารถตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของตนเองตามสิทธิของแต่ละบุคคลพึงมี (Townsend, 1979)

ผู้มีส่วนร่วมหลักในการท่องเที่ยว (Key Stakeholders) มีหน้าที่ดังต่อไปนี้คือ (Jamieson, Goodwin & Edmunds, 2004)

1. คนยากจน (the poor) เป็นผู้ที่ได้รับผลประโยชน์โดยตรงจากการท่องเที่ยวที่มีรูปแบบที่เหมาะสมของแต่ละท้องถิ่นโดยที่เจ้าของชุมชนที่จะต้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว ควบคู่ไปกับการพัฒนาตนเองด้วยการเรียนรู้เทคโนโลยี และความรู้ใหม่ เพื่อเป็นการพัฒนาตนเองให้ทันกับสภาพการณ์ของโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทั้งนี้ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อความสำเร็จในการกำหนดนโยบายในเรื่องของการใช้การท่องเที่ยวเพื่อบรรเทาความยากจนนั้นได้แก่ การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนที่เกิดจากความเข้าใจในหลักการของการท่องเที่ยวเพื่อคนยากจนเป็นสำคัญ

2. ภาคเอกชน (private sector) เป็นภาคส่วนที่มีความสัมพันธ์และมีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับธุรกิจชุมชนภายในประเทศเป็นอันมาก นอกเหนือไปจากผลตอบแทนที่เกิดจากการดำเนินธุรกิจแล้ว หน้าที่ที่สำคัญของภาคเอกชนนั้น ได้แก่ การให้คำแนะนำในหลักการที่เป็นประโยชน์ในการดำเนินธุรกิจที่มีส่วนช่วยในการดำเนินนโยบายการใช้การท่องเที่ยวเพื่อบรรเทาความยากจน รวมไปถึงการส่งเสริมให้ชุมชนมีการเรียนรู้และเสริมสร้างทักษะในด้านวิชาชีพที่สามารถนำไปประกอบอาชีพในด้านการท่องเที่ยว เช่น การให้การฝึกอบรม ฝึกอบรมในเรื่องของภาษาต่างประเทศ บัญชี และการบริหาร ทั้งนี้บทบาทในการดำเนินงานของภาคเอกชนในระดับนานาชาติ อาจจะมีการแตกต่างกันออกไปซึ่งขึ้นอยู่กับเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันออกไปในแต่ละองค์กร

3. ภาครัฐบาล (various levels of government) มีหน้าที่ในการสอดส่องดูแล ตลอดจนกำกับการทำงานของภาคอื่น ๆ ให้มีการบูรณาการกันอย่างสอดคล้องและมีประสิทธิภาพในทุก ๆ ระดับของภาครัฐบาล อีกทั้งยังมีหน้าที่สำคัญในการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการท่องเที่ยว และสนับสนุนให้คนยากจนได้มีโอกาสพัฒนาศักยภาพในการพึ่งพาตนเองด้วยการพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต อันจะเป็นการสร้างโอกาสให้คนในชุมชนท่องเที่ยวที่ประสบปัญหาความยากจนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการใช้ทรัพยากร

ทางการท่องเที่ยวของพื้นที่ ควบคู่ไปกับการดูแลและควบคุมในเรื่องของการลงทุนของภาคเอกชน โดยมี การกำหนดนโยบายที่สร้างแรงจูงใจในการลงทุนของภาคเอกชนในแต่ละพื้นที่ท่องเที่ยว ทั้งในรูปของ ผลตอบแทนที่ภาคเอกชนจะได้รับ ไปจนถึงในรูปของสาธารณูปโภคในพื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยที่ ภาครัฐบาลจะต้องส่งเสริมและสนับสนุนองค์กรที่มีวัตถุประสงค์ในการสนับสนุนคนยากจน โดยเปิดช่องทางใน เรื่องของการสร้างเครือข่ายทางด้านการตลาดเพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้คนยากจนในชุมชนได้สามารถเป็น เจ้าของธุรกิจที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวอันจะนำมาซึ่งการจ้างงานที่เพิ่มขึ้นและการกระจายผลประโยชน์ที่เกิด จากการท่องเที่ยวให้ตกไปถึงคนยากจนในชุมชนได้อย่างทั่วถึง ทั้งนี้ภาครัฐบาลมีหน้าที่สำคัญในการกำหนด ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อให้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการกระจายรายได้ไปสู่ประชากรใน ประเทศอย่างมีความเสมอภาค

4. องค์กรความช่วยเหลือและการพัฒนาระดับชาติ (International Aid Agencies and Development Organizations) เป็นองค์กรสากลที่ให้ความช่วยเหลือในเรื่องของการพัฒนาการท่องเที่ยว ตามกรอบเป้าหมายที่วางไว้ของ องค์กรการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization) ที่มีเป้าหมาย หลักในการลดความยากจนด้วยการใช้การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (sustainable tourism as a tool for eliminating poverty) ในรูปแบบของการพัฒนาขีดความสามารถควบคู่ไปกับการสร้างระบบสาธารณูปโภค และการสร้างธุรกิจการท่องเที่ยวขนาดกลางและขนาดเล็กเพื่อรองรับการขยายตัวของการท่องเที่ยวในชุมชนที่ จะมีเพิ่มมากขึ้นในอนาคต

5. องค์กรนอกภาครัฐบาล (non-governmental organization) เป็นองค์กรเอกชนที่ไม่แสวงหากำไร มีหน้าที่ในการทำกิจกรรมให้บรรลุตามเป้าหมายที่กลุ่มของตนวางไว้ในด้านต่าง ๆ ที่สามารถให้ความช่วยเหลือ ในด้านการท่องเที่ยวในด้านที่สอดคล้องกับเป้าหมายที่กลุ่มของตนวางไว้เช่นในด้านของ กลุ่มวัฒนธรรม การศึกษา สุขภาพอนามัย โดยที่องค์กรเหล่านี้ จะเป็นองค์กรที่มีความใกล้ชิดกับคนยากจนในชุมชน เนื่องจากมีลักษณะในการดำเนินการแบบองค์กรที่ไม่แสวงหากำไร และสามารถเข้าถึงชุมชนได้ในทุก ๆ ระดับได้อย่างใกล้ชิด ดังนั้นในการกำหนดนโยบายและการวางแผนในการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนของ NGO จะสามารถเอื้ออำนวยให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมได้ง่ายกว่าแผนงานที่มาจากภาคองค์กรอื่น ๆ

6. นักท่องเที่ยว (tourist) เป็นตัวแปรสำคัญในการนำรายได้เข้าสู่ชุมชนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว อีกทั้ง ยังเป็นตัวกลางในการแลกเปลี่ยน และเรียนรู้วัฒนธรรมระหว่างชุมชนกับตัวนักท่องเที่ยวเอง โดยที่ นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้าไปในพื้นที่จะเป็นผู้สร้างผลกระทบโดยตรงให้กับชุมชนทั้งในด้านบวกและด้านลบ ซึ่ง นักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพนั้นจะต้องเป็นผู้ที่มีจิตสำนึกในการท่องเที่ยวควบคู่ไปกับการให้ความเคารพใน ความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรมของชุมชนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ตนเข้าไปสัมผัส

เมื่อพิจารณาถึงความหมายและประเภทของคนยากจนแล้วจะเห็นได้ว่า แนวคิดการท่องเที่ยวเพื่อคน ยากจนนั้นไม่ได้หมายความว่าให้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการจัดสรรผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจให้กับ คนยากจนแบบสัมบูรณ์ (absolute poverty) ที่อยู่ในสภาพขาดแคลนปัจจัยในการดำรงชีวิตในระดับสูงจน ขาดความสามารถในการพึ่งพาตนเองได้เพียงอย่างเดียว แต่ยังสามารถนำมาใช้ช่วยเหลือคนยากจนประเภท สัมพัทธ์ (relative poverty) ที่หมายถึงบุคคลที่ขาดโอกาสในการทำกิจกรรม และขาดความสามารถใน

การส่งออก จนส่งผลทำให้ปราศจากอำนาจตัดสินใจในเรื่องที่สำคัญที่มีผลในการดำรงชีวิตเหมือนกับบุคคลอื่น ๆ ที่อยู่ร่วมในสังคมเดียวกันด้วย ทั้งนี้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายหลักของการท่องเที่ยวเพื่อคนยากจนนั้น ผู้มีส่วนร่วมหลักในการท่องเที่ยว (key stakeholders) จะต้องมีการบูรณาการภารกิจกันอย่างสอดคล้อง เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล และเพื่อเปิดโอกาสให้กับคนยากจนในชุมชนท่องเที่ยวได้มีโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากรในด้านการท่องเที่ยวของชุมชนนั้น ภาครัฐบาลจำเป็นที่จะต้องสนับสนุนให้มีส่วนร่วมจากชุมชนในการกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวตั้งแต่ในระยะแรกเริ่มจนกระทั่งถึงในระยะสุดท้าย ในขณะที่ชุมชนเองนั้นก็ต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาด้วยความเข้าใจและเต็มใจที่จะเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนดังกล่าว อันจะทำให้กรอบค้ำประกันของการกำหนดนโยบายที่ก่อให้เกิดผลสำเร็จ ทั้งแบบบนลงล่าง (top-down) และ จากระดับล่างขึ้นไปสู่ด้านบน (bottom-up) (Altieri & Masera, 1993; Murray & Greer, 1992) โดยประโยชน์ทั้ง 3 ด้าน อันได้แก่ ผลทางด้านเศรษฐกิจ ผลทางด้านชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และผลทางด้านนโยบายการวางแผนและการมีส่วนร่วม ได้เกิดขึ้นโดยตรงกับคนยากจน

ปัญหาความยากจน และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน กรณีศึกษา หมู่บ้านฉะเชิงเทรา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

หมู่บ้านฉะเชิงเทราเป็นชุมชนท่องเที่ยวที่อยู่ในการบริหารงานของสำนักงานเทศบาลนครเกาะสมุย (Tambon Municipality of Samui Thailand: TMSI) จังหวัดสุราษฎร์ธานี ประชากรบนเกาะสมุยมีรายได้จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์มะพร้าว และการทำประมง จนกระทั่งเกาะสมุยเริ่มเป็นจุดหมายปลายทางที่นิยมของนักท่องเที่ยว ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2533 เป็นต้นมา รายได้หลักของประชากรบนเกาะสมุยก็เปลี่ยนจากภาคเกษตรกรรมมาเป็นรายได้ที่มาจากภาคการท่องเที่ยว ส่งผลให้มีการ ขยายตัวของ สาธารณูปโภค ที่พักอาศัย ตลอดจนการย้ายถิ่นฐานของประชากร เพื่อเข้ามาประกอบอาชีพบนเกาะสมุย ในเวลาต่อมาสำนักงานเทศบาลนครเกาะสมุย ได้นำแนวคิดการท่องเที่ยวเพื่อคนยากจนมาเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว โดยมีมาตรการเพิ่มรายได้ให้กับผู้ประกอบการ ควบคู่ไปกับการปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวให้มีสภาพแวดล้อมที่สะอาด และมีภูมิทัศน์ที่งดงาม เพื่อยกระดับความสามารถในการแข่งขันของแหล่งท่องเที่ยว โดยเริ่มต้นที่หมู่บ้านฉะเชิงเทรา ที่มีนโยบายให้ความช่วยเหลือผู้ประกอบการริมถนน (street -vendor) ที่เข้าร่วมโครงการเรียนรู้เพื่อเพิ่มทักษะในการจำหน่ายสินค้าที่ระลึกให้กับนักท่องเที่ยวโดยมีการจัดระเบียบพื้นที่ผู้ประกอบการ (zoning) การกำหนดให้มีการลงทะเบียนและเก็บค่าธรรมเนียมสำหรับผู้ประกอบการที่มาจากพื้นที่อื่นโดยที่ผู้ประกอบการจะต้องสวมเครื่องแบบที่ทางเทศบาลกำหนดเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อย ควบคู่ไปกับการปลูกฝังให้ผู้ร่วมโครงการได้มีจิตสำนึกในเรื่องของการดูแล รักษาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในเรื่องของความสะอาด

โครงการการท่องเที่ยวเพื่อคนยากจนในพื้นที่ท่องเที่ยวหมู่บ้านฉะเชิงเทรา จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นโครงการที่มีการบูรณาการภารกิจระหว่าง ภาครัฐบาล ภาคเอกชนที่เป็นผู้ประกอบการในชุมชน ร่วมกับองค์กรที่ไม่แสวงหากำไร ที่มีเป้าหมายของภารกิจเพื่อมุ่งเน้นให้หน่วยงานรัฐและภาคเอกชนร่วมขับเคลื่อนเศรษฐกิจและกระจายรายได้ไปยังชุมชน เพื่อพัฒนาและยกระดับแหล่งท่องเที่ยวเดิมให้ได้มาตรฐาน ควบคู่ไปกับการส่งเสริมให้มีสถานที่และเพิ่มช่องทางในการจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร และ ผลิตภัณฑ์ชุมชน

(Office of Academic Division of Samui Municipality, 2016) โดยมีการแบ่งระดับการเข้าร่วมของผู้ประกอบการไว้สามระดับ โดยในระดับแรกผู้เข้าร่วมจะต้องให้ข้อมูลพื้นฐาน ที่ประกอบด้วยปัญหาและความต้องการในด้านต่าง ๆ ของผู้ประกอบการให้กับผู้เข้าสัมมนา ซึ่งประกอบด้วยตัวแทนจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจากการท่องเที่ยวเพื่อนำไปใช้ในการกำหนดกิจกรรมการพัฒนาทักษะในด้านการจำหน่ายสินค้า โดยมีการทำความสะอาดชุมชนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเป็นขั้นตอนถัดไปในระดับที่สอง และในระดับที่สามซึ่งเป็นลำดับสุดท้ายจะเป็นการสังเกตการณ์และประเมินผลจากผู้ประกอบการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ซึ่งผู้ประกอบการที่เข้าร่วมโครงการการท่องเที่ยวเพื่อคนยากจน มีความพึงพอใจกับโครงการฯ ในด้านของสังคม ด้านการประสานงานจากหน่วยงาน และด้านเศรษฐกิจอยู่ในระดับสูงและมีความพึงพอใจในด้านของสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับที่สูงมาก

อย่างไรก็ตามโครงการดังกล่าวก็ยังมีปัญหาและข้อจำกัด โดยผู้ประกอบการที่เข้าร่วมโครงการได้ให้ข้อมูลตอบกลับถึงข้อจำกัดและปัญหา ในประเด็นของการไม่มีเวลาเข้าร่วมเนื่องจากต้องใช้เวลาส่วนใหญ่ในการประกอบอาชีพประจำ และคนในชุมชนไม่ให้ความสนใจกับโครงการเนื่องจากขาดความเชื่อมั่นว่าโครงการดังกล่าวจะทำให้คุณภาพชีวิตของตนดีขึ้นได้ อีกทั้งยังมีปัญหาในเรื่องของการศึกษาที่ต่ำกว่าเกณฑ์ จนเป็นอุปสรรคในการพัฒนาทักษะและความรู้ความสามารถ และยังมีปัญหาในเรื่องของความไม่สนใจในการเข้าร่วมโครงการของผู้ประกอบการ ดังจะเห็นได้จาก การที่ผู้ประกอบการบางกลุ่มได้เข้าร่วมโครงการเนื่องจากต้องการใบอนุญาตในการประกอบอาชีพจากสำนักงานเทศบาลฯ เป็นข้อแลกเปลี่ยนเพียงเท่านั้น ในขณะที่เทศบาลเองก็ได้กำหนดให้มีมาตรการเพิกถอนใบอนุญาตจากผู้ประกอบการที่ไม่เข้าร่วมกิจกรรมของโครงการติดต่อกันมากกว่า 2 ครั้ง จากเป็นตัวกำกับควบคุมกันไปด้วย (Pongponrat, 2015)

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและแนวคิดการท่องเที่ยวเพื่อสนับสนุนคนยากจนเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยว

จากนโยบายการใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการสร้างรายได้และเพื่อลดความเหลื่อมล้ำของภาครัฐบาล นั้นหมายถึงรายได้ที่เพิ่มขึ้นในระดับชุมชนที่มาจากการท่องเที่ยว จะถูกนำไปใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน (Andereck & Nyaupane, 2011) ซึ่งเมื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวก่อให้เกิดผลกระทบในทางบวกคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนก็ย่อมเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้นเช่นกัน (Jeon, Kang & Desmarais, 2011) ทั้งนี้ คนยากจนในชุมชนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวต่างก็มีความต้องการที่จะมีชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นจากความคาดหวังดังกล่าวจึงนำไปสู่การมีส่วนร่วมกับการท่องเที่ยว (Orpia, 2014) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของรายได้ที่มาจากการท่องเที่ยวที่นำมาสนับสนุนให้ความเป็นอยู่ของคนในชุมชนดีขึ้น ชุมชนก็จะยิ่งให้การสนับสนุนและมีส่วนร่วมกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างเข้มแข็ง แต่ในทางกลับกันถ้าหากการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนนั้นมิได้นำมาซึ่งชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนให้ดีขึ้น คนชุมชนก็จะไม่เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว หรือเข้ามามีส่วนร่วมกับโครงการการพัฒนาการท่องเที่ยวที่จัดขึ้นโดยภาครัฐบาลภายใต้การชักนำด้วยผลประโยชน์ในด้านต่าง ๆ (induce participation) อันแสดงให้เห็นถึงความร่วมมืออย่างไม่เต็มใจของชุมชนซึ่งจะนำไปสู่ปัญหาการขาดความเข้าใจในการพัฒนาการท่องเที่ยวของคนในชุมชน จนกลายเป็นอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่สำคัญในอนาคต

จากการศึกษางานวิจัยพบว่า ปัญหาความยากจนของคนในชุมชนที่ขาดแคลนปัจจัยการผลิตและปัจจัยการยังชีพที่เหมาะสม จนส่งผลให้คนในชุมชนไม่สามารถสละเวลาเพื่อเข้าร่วมโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ภาครัฐบาลจัดขึ้น เนื่องจากจะต้องประกอบอาชีพประจำ ถึงแม้ว่าคนในชุมชนเหล่านั้นจะให้ความสนใจในเรื่องของการพัฒนาการท่องเที่ยว และต้องการที่จะเข้าร่วมโครงการดังกล่าวเพื่อเพิ่มศักยภาพในการสร้างรายได้ให้กับตนเองและครอบครัวก็ตาม โดยปัญหาดังกล่าวนั้นมีสาเหตุอันเนื่องมาจากการขาดแคลนปัจจัยการผลิตและปัจจัยการยังชีพที่เหมาะสม เช่นมีที่ดินทำกินในปริมาณที่น้อย ขาดแคลนทุนทรัพย์ ขาดการศึกษาอบรมในเรื่องของนวัตกรรมใหม่ ๆ ที่จะช่วยเสริมประสิทธิภาพในการผลิต ทำให้ต้องผลิตสินค้าในต้นทุนที่สูง จนทำให้ไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ เนื่องจากเป็นผู้ที่ขาดศักยภาพในการแข่งขัน ปัญหาการขาดแคลนเครือข่ายในการทำธุรกิจ ตลอดจนปัญหาการบริโภคสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์กับชีวิตจนทำให้ขาดแคลนเงินออม และเมื่อต้องเผชิญกับภาวะเศรษฐกิจที่ผันผวนก็ทำให้ผู้ประกอบการที่ประสบปัญหาความยากจนเหล่านั้นต้องกู้ยืมเงินเพื่อนำมาใช้ในการดำรงชีวิตจนเข้าสู่ภาวะการเป็นหนี้ (Chiangkul, 2004)

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวคิดที่นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ที่เริ่มต้นจากการพึ่งตนเอง ด้วยการสร้างพื้นฐานให้พอมีพอกินพอใช้ด้วยวิธีการประหยัดและอดออม โดยดำเนินกิจการด้วยความรอบคอบระมัดระวังด้วยความรู้ในวิชาการต่าง ๆ อย่างถ่องแท้และทำตามลำดับขั้นตอนสู่การร่วมมือช่วยเหลือกันและกันจนพัฒนาเป็นเครือข่ายเชื่อมสู่สังคมภายนอกอย่าง เข้มแข็ง มั่นคง และยั่งยืน สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติเพื่อให้ผู้ที่ประสบปัญหาความยากจนได้หลุดพ้นจากเงื้อมมือของความยากจน ตามที่กล่าวมาแล้วในข้างต้นได้เป็นอย่างดี ซึ่งเมื่อผู้ที่ยึดถือปฏิบัติได้เริ่มจากการข่มใจตนเอง กินอยู่ตามอัตภาพ ไม่ใช่จ่ายเกินกำลัง และพึ่งพาตนเองอย่างเต็มความสามารถ ไม่ทำอะไรเกินตัว ดำเนินชีวิตโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น นั่นก็คือการพัฒนาตนเองโดยระเบิดจากภายใน อันจะส่งผลให้ผู้ปฏิบัติมีภูมิคุ้มกันที่จะสามารถนำพาตนเองและครอบครัวให้รอดพ้นจากภาวะผันผวนที่เกิดขึ้นจากปัจจัยภายนอกได้เป็นอย่างดี โดยที่ผู้ที่ประสบกับปัญหาขาดแคลนที่ดินทำกิน หรือมีที่ดินทำกินในปริมาณน้อยนั้นก็สามารถน้อมนำแนวคิดเกษตรทฤษฎีใหม่ (Office of the Royal Development Projects Board, 2012) ที่เป็นเรื่องของการจัดสรรพื้นที่อยู่อาศัยและที่ทำกินโดยให้แบ่งพื้นที่ออกเป็นสี่ส่วนตามอัตราส่วน 30:30:30:10 โดยจัดสรรพื้นที่ ดังนี้

พื้นที่ส่วนที่ 1 มีพื้นที่ร้อยละ 30 ให้ขุดเป็นสระเก็บกักน้ำในฤดูฝนเพื่อไว้สำหรับปลูกพืช และเลี้ยงสัตว์ตลอดฤดูแล้ง

พื้นที่ส่วนที่ 2 มีพื้นที่ร้อยละ 30 ใช้สำหรับปลูกข้าวในฤดูฝนเพื่อใช้เป็นอาหารโดยให้เพียงพอต่อความต้องการของคนทั้งครอบครัว

พื้นที่ส่วนที่ 3 มีพื้นที่ร้อยละ 30 ให้ปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้น พืชผัก พืชไร่ เพื่อใช้เป็นอาหารประจำวันโดยส่วนที่เหลือจากการบริโภคสามารถนำไปจำหน่ายเพื่อสร้างรายได้ให้กับครอบครัว และ

พื้นที่ส่วนที่ 4 มีพื้นที่ร้อยละ 10 เป็นที่อยู่อาศัย เลี้ยงสัตว์ และสิ่งก่อสร้างอื่น ๆ และเมื่อเกษตรกรสามารถปฏิบัติตามหลักการของเกษตรทฤษฎีใหม่ขั้นที่หนึ่งจนได้ผลสำเร็จแล้วก็จะทำให้สามารถใช้ศักยภาพจากทรัพยากรที่ดินที่มีอยู่อย่างจำกัดได้อย่างเต็มที่ และสามารถพึ่งพาตนเองได้ในเบื้องต้น ทั้งนี้ตำบลบ่อผุด จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นพื้นที่ที่ชุมชนประสบความสำเร็จในการน้อมนำแนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ

แบบพอเพียงมาปรับใช้ให้เข้ากับบริบทของพื้นที่กล่าวคือ คนในชุมชนสามารถสร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้กับตัวเอง และครอบครัว โดยในชุมชนก็ได้มีการจัดตั้งผู้นำต้นแบบที่เป็นปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้ในเรื่องของปรัชญาของเศรษฐกิจแบบพอเพียงเพื่อเป็นพี่เลี้ยงและให้ความรู้กับผู้อื่นๆ ในระยะเริ่มแรกภายใต้รูปแบบของการอบรมเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์จริงภายในศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจแบบพอเพียงของชุมชน เพื่อให้คนในชุมชนสามารถที่จะพึ่งพาตนเองได้ก่อนในลำดับแรก อันสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติที่มุ่งเน้นการพัฒนาประเทศโดยใช้ “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” จนเกิดเป็นเครือข่ายที่สามารถพึ่งพิงกันเองได้อย่างยั่งยืนตามแนวทางทฤษฎีใหม่ขั้นที่สอง และ ทฤษฎีใหม่ขั้นที่สามต่อไปในอนาคต โดยที่ผลจากการพัฒนาตนเองดังกล่าวนี้จะทำให้ครอบครัวมีรายได้เพิ่มมากขึ้น มีหนี้สินน้อยลง มีเงินออมเพิ่มมากขึ้นด้วยการปรับใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจแบบพอเพียงกับการออมเงิน ที่มุ่งเน้นให้ใช้ 1) หลักความพอประมาณ มีเหตุผล ใช้จ่ายอย่างมีสติ 2) ใช้หลักความประหยัด ใช้จ่ายเท่าที่จำเป็น ที่เหลือก็เก็บออมไว้ใช้ 3) หลักการจัดสรรเงินรายได้ 3.1) ผลประโยชน์ในรูปของตัวเงิน 3.2) ผลประโยชน์ในรูปของชีวิตความเป็นอยู่ และ 3.3) ผลประโยชน์ในรูปของการให้ความร่วมมือและการสร้างเครือข่ายทางธุรกิจในอนาคตโดยที่ผลประโยชน์ทั้งสามด้านนี้ต่างก็ก่อให้เกิดผลกระทบในเชิงบวกให้กับคนยากจนในชุมชนเป็นอันมาก ซึ่งเมื่อควบคู่กันไปกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่มีแนวทางมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของคนไทย และสามารถนำไปใช้ได้ในทุกระดับแล้วย่อมส่งผลให้คุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนดีขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับผู้ประสบปัญหาความยากจนอันเนื่องมาจากการขาดแคลนที่ดินทำกินนั้น ก็สามารถที่จะน้อมนำแนวคิดการเกษตรทฤษฎีใหม่มาปรับใช้ให้เข้ากับบริบทของชุมชนและสภาพสังคมของตนเอง อันจะนำไปสู่ความสามารถในการพึ่งพาตนเองก่อนในอันดับแรก และสามารถที่จะพัฒนาเป็นความร่วมมือในการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนในลำดับต่อไป จนกลายเป็นกุญแจสำคัญไปสู่ความสำเร็จในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในที่สุด

อย่างไรก็ตามเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการพัฒนาที่วางไว้นั้น ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวจะต้องมีการบูรณาการภารกิจกันอย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาคีรัฐบาลที่จะต้องคอยสอดส่อง และกำกับการทำงานของทุกภาคส่วนควบคู่ไปกับการวางนโยบายในการพัฒนาการท่องเที่ยวภายใต้แนวคิดการท่องเที่ยวเพื่อคนยากจนอย่างใกล้ชิด ทั้งนี้ เนื่องจากในระยะเริ่มต้นของการนำเอาแนวคิดการท่องเที่ยวเพื่อคนยากจนไปใช้ในช่วงแรกนั้นจำเป็นต้องใช้ทรัพยากรจากทุก ๆ ภาคส่วน โดยเฉพาะด้านเงินทุนเป็นจำนวนมาก อีกทั้งยังอาจเกิดปัญหาการรั่วไหลของรายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยว (leakage) อันจะส่งผลให้ผลประโยชน์ในรูปแบบต่างๆ ที่เกิดจากการท่องเที่ยวไม่สามารถกระจายไปยังคนยากจนที่อยู่ในชุมชนนั้นได้อย่างเต็มที่ ซึ่งปัญหาเหล่านี้เป็นสิ่งที่ทำลายความสามารถของภาคีรัฐบาลในการใช้การท่องเที่ยวเพื่อเป็นเครื่องมือในการลดความยากจนเป็นอย่างยิ่ง

ดังนั้น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จึงจำเป็นที่จะต้องมีการบูรณาการการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพระหว่าง ผู้มีส่วนร่วมหลักในการท่องเที่ยว (key stakeholder) เพื่อให้เกิดการกระจายผลประโยชน์ที่เกิดจากการท่องเที่ยวให้กระจายไปสู่คนยากจนที่เป็นเจ้าของพื้นที่อย่างแท้จริง เพื่อนำมาซึ่งการมีส่วนร่วมจากชุมชนอย่างเต็มที่ เพราะถ้าหากขาดการมีส่วนร่วมจากชุมชนที่มีความรู้ความเข้าใจ

ในเรื่องของการท่องเที่ยวอย่างแท้จริงแล้ว การพัฒนาการท่องเที่ยวด้วยหลักการใด ๆ ก็ตามนั้นก็ยังไม่ใช่ว่าคำตอบสุดท้ายในการบรรเทาปัญหาความยากจนที่เป็นปัญหาเรื้อรังมาอย่างยาวนานของประเทศไทย

เอกสารอ้างอิง

- Altieri, M.A. and Masera, O. (1993) Sustainable rural development in Latin America: Building from the bottom-up. *Ecological Economics*, 7(2), 93-121.
- Andereck, K. L. & Nyaupane, G. P. (2011). Exploring the nature of tourism and quality of life perceptions among residents. *Journal of Travel Research*, 248-260.
- Andrew, H. H. (2013). Explaining and understanding poverty. In *Tourism, Poverty and Development*. New York: Routledge.
- Ashley, C., Roe, D., & Goodwin, H. (2001). Pro-poor tourism strategies, expanding opportunities for the poor. *Pro-poor tourism briefing*, no. 1.
- Chaipattana Foundation. (2016). *Philosophy of sufficiency economy*. Bangkok: Chaipattana foundation. (in Thai).
- มูลนิธิชัยพัฒนา. (2559). *พระราชดำริว่าด้วยเศรษฐกิจพอเพียง*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิ.
- Chiangkul, W. (2004). *Sustainable of poverty alleviation*. Bangkok: Amarin Printing. (in Thai)
- วิทยากร เชียงกูล . (2547). *พัฒนาการแบบยั่งยืนกับการแก้ปัญหาคนจน*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง.
- Dillys Roe and Harold Goodwin Caroline Ashley. (2001). *Pro-Poor Tourism Strategies: Expanding Opportunities for the Poor*. London: University of Greenwich.
- Holden, Andrew. (2013). Explaining and understanding poverty. In *Tourism, Poverty and Development*. New York: Routledge.
- Jamieson, W., Goodwin, H., & Edmunds, C. (2004). *Contribution of tourism to poverty alleviation pro-poor tourism and the challenge of measuring impacts*. Retrieved from <https://haroldgoodwin.info/resources/povertyalleviation.pdf>
- Jeon, M. M., Kang, M. M., & Desmarais, E. (2011). Residents' perceived quality of life in a cultural-heritage tourism destination. *Applied Research in Quality of Life*, 105-123.
- Kim, K., Uysal, M., & Sirgy, M. J. (2013). How does tourism in a community impact the quality of life. *Tourism Management*, 36, 527-540.
- Meeberg, G. A. (1993). Quality of life: A concept analysis. *Journal of advanced nursing*, 32-38.
- Nuchnum, P. & Siriwong, P. (2015). The Meaning and Origin of Saving, Saving Process, Saving Problems and Obstacles Based on the Philosophy of Sufficiency Economy of Government Officials of Kanchanaburi Provincial Administration Organization]. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 8(1), 387-404. (in Thai)
- พิจิตร นุชนุ่ม และพิทักษ์ ศิริวงศ์. (2558). การให้ความหมายและที่มาของความหมาย กระบวนการออมเงิน ปัญหาและอุปสรรค ในการออมเงิน ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของข้าราชการองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาญจนบุรี. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร*, 8(1), 387-404.
- Office of Academic Division of Samui Municipality (2016) *Develop Plan of Samui Municipality 3 years*. Bangkok: Ministry of Interior. (in Thai)
- กองวิชาการและแผนงานเทศบาลนครเกาะสมุย. (2559). *แผนพัฒนาเทศบาลนครเกาะสมุยสามปี (พ.ศ. 2560-2563)*. กรุงเทพฯ: กระทรวงมหาดไทย.

Office of Secretary of National Strategy Board. (2017). *National Strategy Board 2018 – 2037*. Bangkok:

Office of the National Economic and Social Development Board. (in Thai).

สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. (2560). *ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 - 2580*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

Office of the Royal Development Projects Board. (2012). *Great philosopher of developing new theories*.

Bangkok: Amarin Printing. (in Thai)

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. (2555). *จอมปราชญ์แห่งการพัฒนา ทฤษฎีใหม่*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์ พรินต์ติ้ง.

Office of the National Economic and Social Development Board. (2007). *Philosophy of sufficiency*

economy. Bangkok: Sub-Committee of Sufficiency Economy. (in Thai).

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2550). *ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง*. กรุงเทพฯ: คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง.

Office of the National Economic and Social Development Board (2018). *Thailand poverty situation and*

inequality income report. Bangkok: Office of the National Economic and Social Development Board. (in Thai).

สำนักพัฒนาฐานข้อมูลและตัวชี้วัดภาวะสังคม. (2561). *รายงานสถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ในระดับภาคของประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

Office of the Permanent Secretary. (2019). *Thailand Revenue of Tourism Report 2019*. Bangkok:

Department of Economics of Tourism and Sports. (in Thai).

สำนักงานปลัดการท่องเที่ยวและกีฬา. (2562). *รายงานรายได้จากการท่องเที่ยวในปี พ.ศ. 2562*. กรุงเทพฯ: กองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา.

Orpia, C. B. (2014). *Analysis of the involvement and impressions of the local community on the Tourism Development of Ilocos Norte*. Retrieved from <https://api.semanticscholar.org/CorpusID:140684471>

Panpiemras, K. (2006). Sufficiency economy and the National Economic and Social Development Plan 10.

(Lecture, 24 November 2006, Santi Maitree Building Government House, Bangkok). (in Thai)

โมจิ ตันเปี่ยมรัชฎ์. (2549). *แนวทางการพัฒนาประเทศในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 ภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง* (คำบรรยาย, 24 พฤศจิกายน 2549, ตึกสันติไมตรี ทำเนียบรัฐบาล, กรุงเทพฯ)

Pongponrat, K., & Division., M. U. M. U. I. C. T. I. M. (2015). *Pro-poor tourism at Samui Island, Thailand:*

A case study of local governance.

Roe, D., Goodwin, H., & Ashley, C. (2001). *Pro-poor tourism strategies: Expanding opportunities for the poor*. London: University of Greenwich.

Rojulai, N., Aminudin, N., & Anuar, N. A. M. (2018). A conceptual framework of tourism development perceived impact, quality of life and support for tourism further development: A case of Malaysia Homestay experience programme (MHEP). *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 8(16), 339–355.

Tourism Authority of Thailand. (2004). Pro-poor tourism]. Bangkok: eTAT Tourism Journal *eTAT Tourism Journal*, 4, 1-8. Retrieved from <http://www.etatjournal.com/web/menu-download-zone/menu-dl-etatjournal/439-dl-etatjournal-42547> (in Thai).

Townsend, P. (1979). *Poverty in the United Kingdom*. Harmondsworth: Penguin.

- U UNDP. (1995). *The Copenhagen declaration and programme of action: World summit for social development, 6–12 March 1995*. New York: UN.
- United Nation. (2019). *Sustainable development goals*. Retrieved from <https://www.undp.org/content/undp/en/home/sustainable-development-goals.html>
- World Travel and Tourism Council. (2018). Defining the economic contribution of travel & tourism. In *Travel & tourism economic impact 2018 Thailand* (p. 2). London: The authority on world travel & tourism.
- Watanachai, K. (2012). Sufficiency economy and education management of Thailand. Nonthaburi: Impact Exhibition and Convention Center, Muang Thong Thani. (in Thai).
- เกษม วัฒนชัย. (2555). ปาฐกถาพิเศษเรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงกับการจัดการศึกษาของชาติ. ใน *การประชุมประจำปี และจัดแสดงนิทรรศการ เรื่อง "อะไร คือเศรษฐกิจพอเพียง"*. นนทบุรี: ศูนย์แสดงสินค้าและการประชุม อิมแพ็ค เมืองทองธานี.
- Yusof, Y., Ibrahim, Y., Muda, M. S., & Amin, W. M. (2012). Community based tourism and quality of life. *Review of Integrative Business and Economics Research*, 336.